

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
Extension of Farmers' Participation of Irrigation Water Management for Agriculture,
Damnoen Saduak Operation and Maintenance Project, Ratchaburi Province

ศุภนิดา นุชถาวร (Suppanida Nuchthavorn)¹ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)²

สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม (Sineenuch Krutmuang sanserm)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกร (2) การมีส่วนร่วมของเกษตรกร (3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม (4) ปัญหา และข้อเสนอแนะการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และ (5) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2,637 ราย กลุ่มตัวอย่าง 264 ราย ได้จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน ผลการวิจัย (1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกร พบว่า การได้รับการส่งเสริมแบบกลุ่มส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด (2) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (3) ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วม พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ทางบวก 2 ตัวแปร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ได้แก่ การส่งเสริมแบบกลุ่ม และการส่งเสริมโดยเทคโนโลยีสารสนเทศ (4) ปัญหาการส่งเสริมการมีส่วนร่วม คือ เกษตรกรไม่ปฏิบัติตามมติที่ประชุมเกี่ยวกับข้อตกลงการจัดการน้ำ และ (5) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ได้แก่ การจัดประชุม อบรม และสัมมนา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความต้องการใช้น้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการน้ำชลประทาน

คำสำคัญ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกร การจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช suppanida.nuch@bumail.net

² รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช agashben@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sineenuch.san@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study: (1) extension of farmers' participation, (2) farmers' participation, (3) factors relating to farmers' participation, (4) problems and suggestions on extension of farmers' participation and (5) guidelines for extension of farmers' participation. The population in this study was 2,637 farmers who were water user group members. The samples of 264 were sample by simple random sampling. The data were collected by using questionnaire. The statistical methods were frequency, percentage, mean, standard deviation and stepwise multiple regression analysis. Research findings were as follows: (1) extension of farmers' participation was found that the extension by group method was at much level. (2) The farmers' participation was at the most level. (3) Factors affecting the extension of farmers' participation were found that two positive independent variables at .05 statistical significance were the extension by group method and information technology. (4) The problem on extension of farmers' participation was found that the farmers did not follow the resolution on the water management agreement. (5) Guidelines for extension of farmers' participation such as meeting, training and seminar for analyzing problems and requirement of water users, water resources conservation and performing activities of irrigation water management.

Keywords: Extension of farmers, Participation, Irrigation water management for agriculture, Damnoen Saduak Operation and Maintenance Project, Ratchaburi Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

บทนำ

การพัฒนาของประเทศและของโลกในช่วงเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการขยายตัวของภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ทำให้ความต้องการใช้น้ำเพิ่มปริมาณมากขึ้นเป็นทวีคูณ และคาดว่าภายในปี 2568 ประชากร 2 ใน 3 ของโลก จะมีชีวิตความเป็นอยู่ท่ามกลางภาวะกดดันในเรื่องน้ำทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ พร้อมทั้งแนวโน้มปัญหาโลกร้อนจะเป็นปัจจัยสำคัญส่งผลให้เกิดภาวะขาดแคลนน้ำรุนแรงมากขึ้น ในขณะเดียวกันปัญหาภัยพิบัติที่เกิดจากน้ำจะมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี ทำให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมาก หากขาดการจัดการที่ดีจะเป็นปัญหาต่อเนื่องตลอดไป (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2555, น. 2) โดยที่น้ำมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต การเกษตร และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ประชาชนได้ใช้น้ำตามสภาพธรรมชาติ ได้แก่ น้ำฝน น้ำผิวดิน และน้ำบาดาล เป็นผลผลิตจากธรรมชาติที่ไม่สามารถผลิตเพิ่ม หรือลดปริมาณที่มีอยู่ในธรรมชาติได้ บางปีเกิดฝนแล้งเป็นเหตุให้น้ำในแม่น้ำลำธารมีน้อยไม่สามารถแบ่งปันได้ทั่วถึง หรือบางปีฝนตกมากเกิดความเสียหาย เนื่องจากน้ำท่วมทรัพย์สินและพื้นที่ชุมชน ตลอดจนการมีน้ำเสีย หรือมลพิษทางน้ำเกิดขึ้นในหลายท้องที่ นับเป็นวิกฤตการณ์เกี่ยวกับน้ำที่เกิดขึ้นในทุกภาคของประเทศไทยแทบทุกปี (ปราโมทย์ ไม่กล้าด, 2557) ในเรื่องนี้ แม่นรัตน์ รัตนสุนทร (2559) ได้กล่าวว่า ปัญหาเรื่องน้ำมีความสำคัญอย่างมาก จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น “จำเป็นต้องสร้างขีดความสามารถในการบริหารจัดการน้ำให้สามารถรับมือกับภัยธรรมชาติได้ โดยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของประชาชน และผู้เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม” จึงควรมีการบริหารอย่างบูรณาการ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง เพราะปัญหาเกิดจากภัยธรรมชาติที่มนุษย์ไม่อาจควบคุมได้ แต่สามารถบริหารจัดการน้ำที่มีอยู่ให้เพียงพอต่อการอุปโภค – บริโภค และการเกษตรได้อย่างเต็มประสิทธิภาพโดยไม่ให้ขาดแคลน ปัจจัยสำคัญที่สุด คือ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้น้ำอย่างประหยัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด” ซึ่งทุกภาคส่วนจะต้องหาวิธีการบูรณาการการบริหารจัดการน้ำร่วมกันในการบรรเทาแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวกเป็นโครงการประเภทรบายน้ำ และป้องกันน้ำเค็ม เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญยิ่งทางการเกษตรจำนวน 126,000 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร พื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร โครงการฯ ได้จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำมีสถานภาพไม่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ คณะกรรมการจัดการชลประทาน (Joint Management Committee for Irrigation: JMC) จำนวน 1 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พื้นฐานจำนวน 88 กลุ่ม มีสมาชิก 2,637 คน การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรมีปัญหาต่างๆ ได้แก่ ปัญหาภาวะน้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเค็ม และน้ำเน่าเสีย ทำให้เกษตรกรเกิดความขัดแย้งด้านการใช้น้ำ ด้านผลประโยชน์ที่ได้รับจากแหล่งน้ำ และด้านคุณภาพน้ำ จึงจำเป็นต้องนำหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานในทุกขั้นตอน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการน้ำชลประทาน ส่งผลให้เกษตรกรมีศักยภาพและมีทิศทางสนับสนุนจุดมุ่งหมายขององค์กรร่วมกัน สามารถนำไปใช้วางแผนการใช้น้ำ การพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

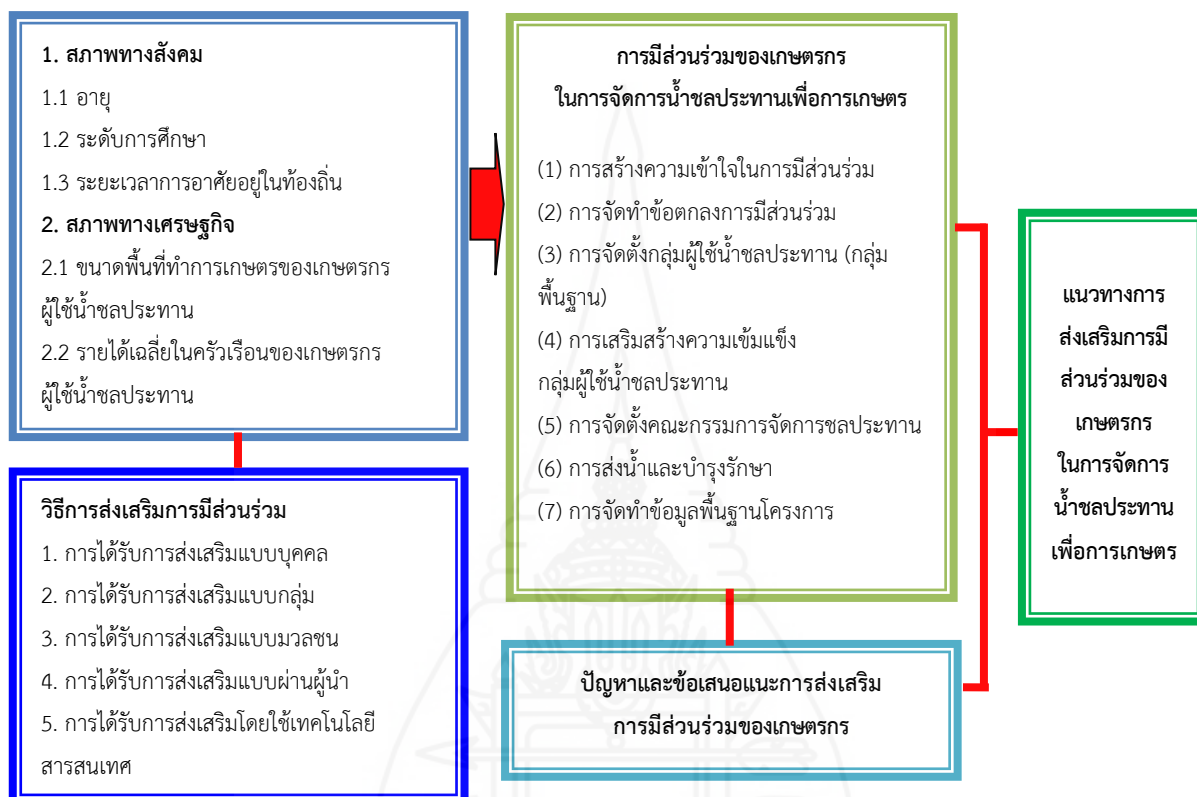
1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน
2. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน
4. ปัญหา และข้อเสนอแนะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน
5. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้จะใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์จากการใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก จำนวน 2,637 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ร้อยละ 10 ของประชากร (ลักษณะ จำนวน ผล, ม.ป.ป.) ได้กลุ่มตัวอย่าง 264 ราย ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และการเลือกสุ่มแบบใช้วิธีการจับฉลาก หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ชลประทานได้นัดประชุมเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบข้อคำถาม โดยผู้วิจัยให้การดูแลอย่างใกล้ชิด และให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่ต้องการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่ (1) สภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ และสภาพกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร (3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร (4) ปัญหา และข้อเสนอแนะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน และ (5) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร ทดสอบแบบสอบถามในตอนต้นที่ 2 ได้แก่ การได้รับการส่งเสริม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.9353 และการส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมมีค่าเท่ากับ 0.9827 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดระดับ (โดยใช้เกณฑ์จากค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 = ระดับน้อยที่สุด, ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 = ระดับน้อย, ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 = ระดับปานกลาง, ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 = ระดับมาก, และค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 = ระดับมากที่สุด) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ และสภาพกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

1.1 สภาพทางสังคม เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51.63 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นเฉลี่ย 46.45 ปี

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ เกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.06 ไร่ ส่วนมากถือครองที่ดินเป็นของตนเอง (ร้อยละ 84.5) และเช่าที่ทำกินเป็นส่วนน้อย ค่าเช่าเฉลี่ย 4,320.83 บาท/ปี ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีรายได้เฉลี่ย 15,927.65 บาทต่อเดือน และเกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 86.0) มีความพอเพียงในการรับน้ำชลประทาน

1.3 สภาพกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ได้แก่ (1) ลักษณะของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ร้อยละ 98.9) มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน (2) ลักษณะของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ร้อยละ 98.1) มีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจเกิดขึ้นจากการขาดแคลนน้ำ หรือน้ำท่วม ฯลฯ และมีจิตอาสาในการร่วมกันพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) การสนับสนุนจากหน่วยงาน (ร้อยละ 92.8) ต้องการส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้น้ำมากขึ้น และเจ้าหน้าที่ร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแผนการส่งน้ำ โดยผ่านเวทีประชาคมในกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ (4) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำชลประทาน (ร้อยละ 97.7) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปลูกพืช

2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร

2.1 การได้รับการส่งเสริมแบบบุคคล เกษตรกรได้รับการส่งเสริมใน 3 วิธี ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.99) พบว่า เกษตรกร (ร้อยละ 94.3) ได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับเกษตรกรรมมาพบเจ้าหน้าที่ ณ สำนักงาน หรือจุดนัดพบในหมู่บ้าน เพื่อสอบถามปัญหา ขอคำแนะนำความรู้ต่างๆ ด้านการจัดการน้ำ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.95) รองลงมา (ร้อยละ 92.0) ได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับการติดต่อทางโทรศัพท์กับเจ้าหน้าที่ เพื่อขอความช่วยเหลือ หรือสอบถามข้อมูลด้านน้ำโดยตรง สามารถแก้ปัญหาได้ทันเหตุการณ์ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.06)

2.2 การได้รับการส่งเสริมแบบกลุ่ม เกษตรกรได้รับการส่งเสริมใน 5 วิธี ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.07) พบว่า (1) เกษตรกร (ร้อยละ 95.8) ได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับการจัดเวทีประชาคม เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ และชี้แจงสถานการณ์น้ำในปัจจุบัน ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.10) รองลงมา (ร้อยละ 90.2) ได้รับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดทัศนศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.19)

2.3 การได้รับการส่งเสริมแบบมวลชน เกษตรกรได้รับการส่งเสริมใน 6 วิธี ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.40) พบว่า (1) เกษตรกร (ร้อยละ 89.4) ได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับเอกสารเผยแพร่ของกรมชลประทาน ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) รองลงมา เกษตรกร (ร้อยละ 86.4) ได้รับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับแผนผังแสดงรายละเอียดทั่วไปของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69)

2.4 การได้รับการส่งเสริมแบบผ่านผู้นำ เกษตรกรได้รับการส่งเสริมใน 2 วิธี ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.98) พบว่า เกษตรกร (ร้อยละ 97.7) ได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น (ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน) การแจ้งข่าวสารด้านการจัดการน้ำของโครงการฯ ให้แก่กลุ่มและผู้ใช้น้ำ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.99)

2.5 การได้รับการส่งเสริมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เกษตรกรได้รับการส่งเสริมใน 2 วิธี ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.38) พบว่า เกษตรกร (ร้อยละ 88.6) ได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต เช่น รายละเอียดโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก ข่าวสถานการณ์น้ำ (น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเค็ม) และข่าวประชาสัมพันธ์ต่างๆ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.47)

3. การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

3.1 การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม เกษตรกร (ร้อยละ 95.5) มีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมประชุม เพื่อรับทราบหลักการ เหตุผล ความจำเป็น ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน

3.2 การจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม เกษตรกร (ร้อยละ 92.0) มีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมประชุม เพื่อรับทราบเหตุผล ความจำเป็น ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำข้อตกลง หรือกฎเกณฑ์ในการใช้น้ำและบำรุงรักษาแหล่งน้ำ

3.3 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) เกษตรกร (ร้อยละ 92.0) มีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างให้เพื่อนเกษตรกรเกิดความเข้าใจแนวทางการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐาน

3.4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกร (ร้อยละ 92.8) มีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมมือทำกิจกรรม ด้านจัดการน้ำด้วยความเต็มใจ

3.5 การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน เกษตรกร (ร้อยละ 91.7) มีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมประชุมผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกคณะกรรมการจัดการชลประทาน

3.6 การส่งน้ำและบำรุงรักษา เกษตรกร (ร้อยละ 92.4) มีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมประชุม เพื่อชี้แจงแผนการใช้น้ำและการบำรุงรักษาแหล่งน้ำ พร้อมทั้งรับทราบข้อตกลงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแหล่งน้ำ

3.7 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานโครงการ เกษตรกร (ร้อยละ 93.2) มีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมในการให้ข้อมูลพื้นฐาน โครงการฯ เช่น ข้อมูลประชากร พื้นที่ถือครองทางการเกษตร ข้อมูลกลุ่ม ข้อมูลด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา ฯลฯ

3.8 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร เกษตรกร (ร้อยละ 90.9) มีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรในระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 2.7) มีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในระดับมาก และร้อยละ 1.5 จำนวนเท่ากัน มีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรในระดับน้อยและน้อยที่สุด และมีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.8) มีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในระดับปานกลาง

4. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถในการอธิบายความผันแปรปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 2 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ (1) การได้รับการส่งเสริมแบบกลุ่ม และ (2) การได้รับการส่งเสริมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้งหมดแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรได้ร้อยละ 31.1 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($R^2 = 0.311$, $p < 0.05$) แสดงสมการถดถอย ดังนี้

$$Y_r = 0.394 + 0.497X_1 + 0.422X_2$$

เมื่อ Y_r = การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร
 X_1 = การได้รับการส่งเสริมแบบกลุ่ม
 X_2 = การได้รับการส่งเสริมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

5. ปัญหาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน

5.1 ปัญหาการสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) วิธีการส่งเสริม (ร้อยละ 15.9) มีปัญหาการนัดหมายการประชุมล่วงหน้าค่อนข้างกระชั้นชิด (2) การทำงานของเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 19.7) มีปัญหาตอบข้อซักถาม การแลกเปลี่ยน ได้ตอบ หรือให้คำแนะนำไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร และ (3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกร (ร้อยละ 19.7) มีปัญหาการสร้างเครือข่ายด้านการส่งเสริมการใช้น้ำยังขาดประสิทธิภาพ และขาดการประสานขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ

5.2 ปัญหาการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) วิธีการส่งเสริม (ร้อยละ 14.8) มีปัญหาการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อต่างๆ ให้เกษตรกรเข้าใจในการปฏิบัติตามข้อตกลง หรือกฎเกณฑ์การจัดการน้ำ (2) การทำงานของเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 15.9) มีปัญหาเจ้าหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ และขั้นตอนการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

ในการจัดการน้ำยังไม่ชัดเจน และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีโอกาสน้อย ทำให้ขาดความเข้าใจประเด็นเนื้อหาในข้อตกลงต่างๆ และ (3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกร (ร้อยละ 19.7) มีปัญหาไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทาน

5.3 ปัญหาการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) วิธีการส่งเสริม (ร้อยละ 12.9) มีปัญหาผู้ใช้น้ำขาดการมีส่วนร่วมนำเสนอแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ (2) การทำงานของเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 17.0) มีปัญหาเจ้าหน้าที่บรรยาย ตอบข้อซักถาม การแลกเปลี่ยน โตตอบ หรือให้คำแนะนำไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร และ (3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกร (ร้อยละ 20.5) มีปัญหาขาดความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

5.4 ปัญหาการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) วิธีการส่งเสริม (ร้อยละ 14.8) มีปัญหาการฝึกอบรม / สัมมนา ผู้นำกลุ่มฯ ยังไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ และทักษะในกิจกรรมต่างๆ (2) การทำงานของเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 18.6) มีปัญหาการประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่สามารถร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการน้ำและบำรุงรักษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และ (3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกร (ร้อยละ 20.5) มีปัญหาเกิดความขัดแย้งด้านการใช้น้ำระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ

5.5 ปัญหาการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) วิธีการส่งเสริม (ร้อยละ 21.2) มีปัญหาการบรรยายประกอบสื่อต่างๆ ขาดความชัดเจน (2) การทำงานของเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 17.4) มีปัญหาการประชาสัมพันธ์สร้างเครือข่ายประชาชนของคณะกรรมการจัดการชลประทานในการจัดการน้ำยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร และ (3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกร (ร้อยละ 19.7) มีปัญหาขาดการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ในการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานให้เพื่อนเกษตรกรรับทราบ

5.6 ปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) วิธีการส่งเสริม (ร้อยละ 13.3) มีปัญหาสถานที่จัดประชุมอยู่ไกล เกษตรกรเดินทางไปไม่สะดวก (2) การทำงานของเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 19.7) มีปัญหาการปฏิบัติงานด้านการจัดการน้ำล่าช้า และ (3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกร (ร้อยละ 24.6) มีปัญหาไม่ปฏิบัติตามมติที่ประชุมเกี่ยวกับข้อตกลงการจัดการน้ำ

5.7 ปัญหาการจัดทำข้อมูลพื้นฐานโครงการ จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) วิธีการส่งเสริม (ร้อยละ 18.2) มีปัญหาการจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลต่างๆ ยังไม่ครอบคลุมเกษตรกรเป้าหมาย (2) การทำงานของเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 19.7) มีปัญหาการจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านการปลูกพืช การจัดการน้ำยังขาดระบบ มีความยุ่งยาก ซับซ้อน ขาดความชัดเจนในแต่ละขั้นตอน และ (3) การมีส่วนร่วมของเกษตรกร (ร้อยละ 20.5) มีปัญหาผู้ใช้น้ำให้ข้อมูลพื้นฐานโครงการคลาดเคลื่อนและขาดความเป็นจริง ทำให้เกิดผลเสียต่อการวางแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษา

6. ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน

6.1 การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม ได้แก่ (1) การนัดหมายประชุมของโครงการฯ ควรมีการวางแผนงานไว้ล่วงหน้า และประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน พร้อมทั้งผู้นำหมู่บ้านและผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำประสานงานแจ้งข่าวสารอีกทางหนึ่ง (2) เจ้าหน้าที่ควรเน้นการออกพื้นที่เป็นประจำ เพื่อตรวจสอบปัญหา ตอบข้อซักถาม หรือให้คำแนะนำแก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ และ (3) ควรสร้างเครือข่ายด้านการส่งเสริมการใช้น้ำสำหรับเกษตรกรที่สนใจ และประสานขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

6.2 การจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม ได้แก่ (1) การเน้นส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ด้านการจัดการน้ำ (2) เจ้าหน้าที่ต้องพบปะเกษตรกร และต้องพยายามถ่ายทอดความรู้ เสริมสร้างความเข้าใจในการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ (3) จัดประชุม และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่และเกษตรกรตลอดเวลา และ (4) เน้นย้ำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามข้อตกลง และมีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างจริงจัง

6.3 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) ได้แก่ (1) ผู้ใช้น้ำต้องเข้าร่วมประชุม และมีส่วนร่วมนำเสนอแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ (2) เจ้าหน้าที่ต้องอธิบายให้เกษตรกรเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ประโยชน์กลุ่มผู้ใช้น้ำ และแนวทางประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อร่วมกันในการแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำและบำรุงรักษา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

6.4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ได้แก่ (1) มีการฝึกอบรม/สัมมนา ผู้นำกลุ่ม เป็นประจำ เพื่อส่งเสริมพัฒนาความรู้ ทักษะ และทักษะในกิจกรรมต่างๆ การแก้ไขปัญหาต่างๆ (2) การประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทาง การแก้ปัญหาการจัดการน้ำและบำรุงรักษาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อลดความขัดแย้งด้านการใช้น้ำระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ และ (3) จัดทัศนศึกษาในพื้นที่อื่นๆ เพื่อพัฒนาทักษะของเกษตรกรในการทำงานด้านส่งเสริมการเกษตร และการใช้น้ำของพืชแต่ละชนิด และการจัดการฟาร์มที่เหมาะสม

6.5 การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่ต้องพยายามทำความเข้าใจถึงความสำคัญหน้าที่ และประโยชน์ของการมีคณะกรรมการจัดการชลประทาน (2) คณะกรรมการฯ ต้องประชาสัมพันธ์สร้างเครือข่ายในการจัดการน้ำ และ (3) เกษตรกรต้องร่วมมือประชาสัมพันธ์ประโยชน์ของการมีคณะกรรมการฯ และมีส่วนร่วมแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

6.6 การส่งน้ำและบำรุงรักษา ได้แก่ (1) จัดประชุมให้เหมาะสม ควรหาหรือผู้นำท้องถิ่น หรือผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำเรื่องแนวทางการดำเนินงาน (2) เกษตรกรร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) การนำเสนอข้อมูลด้านการจัดการน้ำให้เกษตรกรเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้ และ (4) เน้นย้ำให้เกษตรกรปฏิบัติตามมติที่ประชุมเกี่ยวกับข้อตกลงการจัดการน้ำ

6.7 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานโครงการ ได้แก่ (1) เน้นการจัดเวทีประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลต่างๆ (2) เกษตรกรควรเข้าร่วมการจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านการปลูกพืช การจัดการน้ำ และเจ้าหน้าที่ต้องคอยแนะนำ ให้ความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในแต่ละขั้นตอน พยายามปรับข้อมูลที่เป็นจริง ทำให้เกิดผลดีต่อการวางแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษา

7. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร

7.1 แนวทางด้านวิธีการส่งเสริม ได้แก่ (1) ติดตามและสังเกตผลกระทบ อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของผู้ใช้น้ำ (2) ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่กลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) จัดประชุม อบรม และสัมมนาร่วมกันเพื่อรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำ (4) ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทเกษตรกรให้มีส่วนร่วมในการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำตามธรรมชาติ (5) จัดให้เกษตรกรไปทัศนศึกษาและดูงานอย่างสม่ำเสมอ และ (6) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลอย่างทั่วถึงให้ประชาชนใช้น้ำอย่างประหยัดและถูกวิธี

7.2 แนวทางด้านการทำงานของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ (1) ให้ความรู้ความเข้าใจด้านการใช้น้ำแก่เกษตรกรมากขึ้น (2) สำรวจแม่น้ำลำคลอง จัดงบประมาณดูแลลำคลองเสมอ (3) จัดโครงการอนุรักษ์แม่น้ำ ลำคลอง เนื่องจากมีวัชพืชตามลำคลองมาก (4) ปิดประตูระบายน้ำ เพื่อให้ในคลองมีน้ำเก็บ (5) เน้นการทำงานแบบเป็นทีมงาน (6) ปรับปรุงการจัดการน้ำภายในกลุ่มบางส่วน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้นในด้านข้อมูล ด้านกิจกรรม ด้านผลผลิต และด้านการส่งน้ำ และ (7) เจ้าหน้าที่ประสานงานกับกลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้น

7.3 แนวทางด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ได้แก่ (1) เข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อเสนอปัญหา ความต้องการ และร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา (2) ให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของสมาชิก (3) ให้ความร่วมมือกันกำจัดวัชพืชในคลอง (4) ร่วมจัดให้มีเวทีประชาคม ฟังความคิดเห็นต่างๆ และ (5) ประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำ และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร

1.1 การได้รับการส่งเสริมแบบกลุ่ม ส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การจัดเวทีประชาคม เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ และชี้แจงสถานการณ์น้ำในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ในเรื่องนี้ ชินรัตน์ สมสืบ (2550) กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ที่หนึ่งที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วม มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง คือ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน ชุมชนต่างๆ ถึงผลประโยชน์ของการเข้าร่วม และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สายสุตา สุขแสง และคนอื่นๆ (2559) พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของคน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

ในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการจัดการปัญหาต่างๆ หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ การเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนเป็นการสร้างโอกาสให้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงของชุมชน

1.2 การได้รับการส่งเสริมแบบบุคคล ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เกษตรกรมาพบเจ้าหน้าที่ ณ สำนักงาน หรือจุดนัดพบในหมู่บ้าน เพื่อสอบถามปัญหา ขอคำแนะนำความรู้ต่างๆ ด้านการจัดการน้ำ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สายสุตา สุขแสง และคนอื่นๆ (2559) พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่สนับสนุนคอยช่วยเหลือในฐานะฝ่ายสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนสร้างการมีส่วนร่วม โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันช่วยกันคิด ช่วยกันทำในการแก้ไขปัญหาตลอดจนทดลองปลูกในชุมชนกันเอง มีอิสระในการคิด และการสร้างให้คนในชุมชนมีเป้าหมายเดียวกันในการแก้ไขปัญหา

1.3 การได้รับการส่งเสริมแบบผ่านผู้นำ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน แก่งข้าวสารด้านการจัดการน้ำของโครงการฯ ให้แก่กลุ่มและผู้นำ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมสูงสุดอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กรมทรัพยากรน้ำ (2551) พบว่า คุณสมบัติของผู้นำชุมชน มีส่วนเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ โดยที่ผลงานวิจัยของ เกตุสุตา โภคินิตย์ และกัฬา หนูยศ (2560) ได้พบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบในด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

1.4 การได้รับการส่งเสริมแบบมวลชน ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ของกรมชลประทาน ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชินรัตน์ สมสืบ (2550) กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ที่หนึ่งที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดทำให้มีการทำเอกสารจดหมายข่าว เป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นและเสนอข้อมูลต่างๆ แก่สาธารณะ และจากแนวคิดของ สุนทร รุ่งเรือง (2554) กล่าวว่า การสอนให้บุคคลเป้าหมายได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ความคิดใหม่และใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เพิ่มรายได้ และความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เจ้าหน้าที่ต้องมุ่งติดต่อกับบุคคลทั่วไปเป็นจำนวนมาก วิธีการที่ใช้เพื่อเข้าถึงมวลชนที่สำคัญ ได้แก่ การใช้เอกสารเผยแพร่

1.5 การได้รับการส่งเสริมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ อินเทอร์เน็ต เช่น รายละเอียดโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก ข้าวสถานการณ์น้ำ (น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเค็ม) และข่าวประชาสัมพันธ์ด้านต่างๆ ฯลฯ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด และอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (2558) กล่าวว่า การบูรณาการข้อมูลองค์ความรู้ทางการเกษตรผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการเสริมสร้างอาชีพของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการถ่ายทอด และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สินีสุข คุรุทเมือง แสนเสริม และพลสรายุ สราญรัมย์ (2558) พบว่า รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร เกี่ยวกับความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทโฟน โลกออนไลน์ และเว็บไซต์ เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกษตรกรนำมาใช้ในการประกอบอาชีพการเกษตร

2. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร

2.1 การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมประชุม เพื่อรับทราบหลักการ เหตุผล ความจำเป็น ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพิ่มศักดิ์ สัจจะเวทนะ (2545) พบว่า ปัจจัยส่วนหนึ่งด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเขตชลประทานโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง ขึ้นอยู่กับ การเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ดูงาน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สายสุตา สุขแสง และคนอื่นๆ (2559) พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการจัดการปัญหาต่างๆ หมายถึง ประชาชนมีเป้าหมายเดียวกันที่จะสร้างความเข้าใจในการแก้ไขปัญหา ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ จึงให้ความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันทำงานเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนของตนเองให้สามารถพึ่งตนเองนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

2.2 การจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมประชุม เพื่อรับทราบหลักการ เหตุผล ความจำเป็น ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำข้อตกลง/กติกา หรือกฎเกณฑ์ในการใช้น้ำ และบำรุงรักษาแหล่งน้ำ สอดคล้องกับ แนวคิดของ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2557) ที่กล่าวว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัว กลุ่มละแวกบ้าน ชุมชน หมู่บ้าน และสังคมนั้น การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดประการหนึ่ง ได้แก่ การทำข้อตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือ ชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงมากพอที่จะให้เกิดความริเริ่ม กระทำการที่สนองตอบ ความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

2.3 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมประชาสัมพันธ์ เพื่อ สร้างให้เพื่อนเกษตรกรเกิดความเข้าใจแนวทางการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐาน จากแนวคิดของ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2557) กล่าวว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น เกิดจากแนวคิด ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่ เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และการลงมือกระทำร่วมกัน และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2558) ที่กล่าวว่า หัวใจของการพัฒนาแบบยั่งยืนอยู่ที่การจัดตั้งองค์กร (Community Organization) ประกอบด้วย มีการ รวมตัวเป็นชุมชน มีการเรียนรู้ในทางปฏิบัติ โดยมีการประชาสัมพันธ์และทำให้ความรู้นั้นเป็นประโยชน์ในชุมชน

2.4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมมือทำกิจกรรม ด้านจัดการน้ำด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรกฎ แพทย์หลักฟ้า, พญธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, และสาธิต ทิมวัฒนบรร เทิง (2559) พบว่า การมีส่วนร่วมต้องให้ความสำคัญกับปัญหาและความต้องการในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเป็นตัวตั้งและเป็น ทิศทางในการพัฒนา เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนและเข้มแข็ง การจัดกิจกรรมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเน้นให้เกิด ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าของกันและกัน รวมถึงการประสานความร่วมมือเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐเน้นความสำคัญกับการสื่อสารชุมชนและการประชาสัมพันธ์ข่าวสารทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2.5 การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมประชุมผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกคณะกรรมการจัดการชลประทาน สอดคล้องกับการวิจัยของ สอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2558) ที่ กล่าวว่า การที่ประชาชนมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันหรือความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารร่วมกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน เมื่อมีองค์กรขึ้นต้องมีการจัดการซึ่งเป็นการจัดให้มีการเรียนรู้ร่วมกันมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีเรื่องจิตใจ เข้ามาด้วย มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง และมีประสิทธิภาพที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ

2.6 การส่งน้ำและบำรุงรักษา เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมประชุม เพื่อชี้แจงแผนการใช้น้ำและการ บำรุงรักษาแหล่งน้ำ พร้อมทั้งรับทราบข้อตกลงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแหล่งน้ำ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชินรัตน์ สมสืบ (2550) ได้กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ที่หนึ่งที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วม มีการดำเนินการที่ เกี่ยวข้อง คือ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน ชุมชนต่างๆ ถึงผลประโยชน์ของการเข้าร่วม และสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ สายสุตา สุขแสง และคนอื่นๆ (2559) พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้แก่ กระบวนการ เรียนรู้ร่วมกันช่วยกันคิด ช่วยกันทำในการแก้ไขปัญหาตลอดจนฝังลงในชุมชน มีอิสระในการคิด เรียกว่า มีการวางแผนร่วมกัน การมีเป้าหมายเดียวกันในการร่วมกันแก้ไขปัญหา มีการปฏิบัติตามแนวทางที่ร่วมกันคิดไปในแนวทางเดียวกัน หลังจากปฏิบัติ แล้วนำสิ่งที่ได้หรือปัญหาที่เกิดขึ้นมาพูดคุยกันและมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ดีที่สุด

2.7 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานโครงการ เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมในการให้ข้อมูลพื้นฐานโครงการฯ เช่น ข้อมูลประชากร พื้นที่ถือครองทางการเกษตร ข้อมูลกลุ่ม ข้อมูลด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา ฯลฯ ความสำคัญของกิจกรรมด้านนี้ จะเป็นบรรทัดฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นทั้งในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม เพื่อเป็นแนวทางในการ ติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ เป็นตัวชี้วัดถึงผลสำเร็จและมาตรฐานบริการชลประทาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายสุตา สุขแสง และคนอื่นๆ (2559) พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้แก่ การรับฟังความคิดเห็นของชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริง เพื่อทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของชุมชน

3. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการ น้ำชลประทานเพื่อการเกษตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 2 ตัว ที่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

3.1 การได้รับการส่งเสริมแบบกลุ่ม เกษตรกรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดทัศนศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมสูงสุดอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของกรมชลประทาน เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ได้แก่ (1) ต้องมีการฝึกอบรม / สัมมนา ผู้นำกลุ่มฯ เป็นประจำ เพื่อส่งเสริมพัฒนาความรู้ ทักษะ และทักษะในกิจกรรมต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำ และ (2) ควรจัดทัศนศึกษาในพื้นที่อื่นๆ เพื่อพัฒนาทักษะของเกษตรกรในการทำงานด้านส่งเสริมการเกษตร การใช้น้ำของพืชแต่ละชนิด และการจัดการฟาร์ม ที่เหมาะสม และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สายสุดา สุขแสง และคนอื่นๆ (2559) พบว่า หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ การเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของชุมชนเป็นการสร้างโอกาสให้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงของชุมชน

3.2 การได้รับการส่งเสริมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เกษตรกรให้ความสำคัญเกี่ยวกับ อินเทอร์เน็ต เช่น รายละเอียดโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก ข้าราชการการณน้ำ (น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเค็ม) และข่าวประชาสัมพันธ์ ด้านต่างๆ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมสูงสุดอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยของ Ben Ayed (2002) ที่ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบทของประเทศตูนิเซีย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ปัจจัยแสดงความสัมพันธ์ของโครงการ (ความหลากหลายของกิจกรรม การให้คำปรึกษา การสนับสนุน และการติดตามอย่างต่อเนื่อง) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สีนินุช ครุฑเมือง แสนเสริม และพลสรายุ สราญรมย์ (2558) พบว่า รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร เกี่ยวกับความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ ไลน์ และเว็บไซต์ สามารถนำมาใช้ในการประกอบอาชีพการเกษตร

ข้อเสนอแนะ

- 1. การได้รับการส่งเสริมแบบบุคคล** ควรเน้นวิธีการส่งเสริมโดยให้เกษตรกรมาพบที่โครงการฯ หรือจุดนัดพบในหมู่บ้าน เพื่อสอบถามปัญหาต่างๆ การขอคำแนะนำความรู้ต่างๆ ด้านการจัดการน้ำ
- 2. การได้รับการส่งเสริมแบบกลุ่ม** ควรให้ความสำคัญในการจัดเวทีประชาคม เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ และชี้แจงสถานการณ์น้ำในปัจจุบัน
- 3. การได้รับการส่งเสริมแบบมวลชน** ต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับเอกสารเผยแพร่ของกรมชลประทาน
- 4. การได้รับการส่งเสริมแบบผ่านผู้นำ** ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านผู้นำท้องถิ่นต่างๆ และมีการแจ้งข่าวสารด้านการจัดการน้ำของโครงการฯ ให้แก่กลุ่มและผู้นำชลประทาน
- 5. การได้รับการส่งเสริมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ** ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมผ่านทางอินเทอร์เน็ต เช่น ข้าราชการการณน้ำ (น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเค็ม) และข่าวประชาสัมพันธ์ด้านต่างๆ ฯลฯ
- 6. การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม** ควรเน้นการมีส่วนร่วมในการประชุม เพื่อให้เกษตรกรรับทราบเหตุผลความจำเป็น ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม และประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ ติดตาม ประเมินผลด้านการจัดการน้ำชลประทานตลอดเวลา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของการดำเนินงาน เพื่อแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน กิจกรรมนี้จะส่งผลให้กิจกรรมด้านอื่นสัมฤทธิ์ผลตามมาในอนาคต
- 7. การจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม** เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในการปูพื้นฐานด้านการมีส่วนร่วม เกษตรกรควรเข้าร่วมประชุม เพื่อรับทราบหลักการ เหตุผล ความจำเป็น ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำกฎเกณฑ์ในการใช้น้ำ และบำรุงรักษาแหล่งน้ำ และควรจัดฝึกอบรมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่ให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ กติกาของกลุ่มที่วางไว้ และต้องคอยติดตามประชาสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มผู้ใช้น้ำและกิจกรรมของสมาชิกมีความเข้มแข็งมากขึ้น
- 8. การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)** ควรเน้นให้เกษตรกรร่วมประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างให้เพื่อนเกษตรกรเกิดความเข้าใจแนวทางการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐาน และเข้ามาติดตามอย่างใกล้ชิดเป็นประจำ พร้อมทั้งดำเนินการฝึกอบรมเกษตรกรด้านแนวทางการเสริมสร้างในกิจกรรมนี้ให้มากขึ้น เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรให้มีศักยภาพสูงขึ้น
- 9. การเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน** เกษตรกรควรให้ความสนใจ และร่วมมือทำกิจกรรมด้านการจัดการน้ำด้วยความเต็มใจ โดยเจ้าหน้าที่ต้องมีการฝึกอบรม / สัมมนา ผู้นำกลุ่มฯ เป็นประจำ เพื่อส่งเสริมพัฒนาความรู้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7 The 7th STOU National Research Conference

ทัศนคติ และทักษะในกิจกรรมต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำ และร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำ และบำรุงรักษาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อลดความขัดแย้งด้านการใช้น้ำระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ

10. การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน เกษตรกรควรให้ความสำคัญในการร่วมประชุมผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกคณะกรรมการจัดการชลประทาน โดยเจ้าหน้าที่ต้องพยายามทำความเข้าใจถึงความสำคัญ หน้าที่ และประโยชน์ของการมีคณะกรรมการจัดการชลประทาน ต้องประชาสัมพันธ์สร้างเครือข่ายในการจัดการน้ำ และคณะกรรมการฯ ต้องมีส่วนร่วมแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

11. การส่งน้ำและบำรุงรักษา เกษตรกรควรให้ความสำคัญในการประชุม เพื่อชี้แจงแผนการใช้น้ำและการบำรุงรักษาแหล่งน้ำ พร้อมทั้งรับทราบข้อตกลงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแหล่งน้ำ เจ้าหน้าที่ควรจะรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำก่อนจะกำหนดแผน หรือตารางการจัดสรรน้ำ นำเสนอข้อมูลด้านการจัดการน้ำให้เกษตรกรเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยเน้นย้ำให้เกษตรกรปฏิบัติตามมติที่ประชุมเกี่ยวกับข้อตกลงการจัดการน้ำ

12. การจัดทำข้อมูลพื้นฐานโครงการ เกษตรกรควรเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลพื้นฐานโครงการฯ เช่น ข้อมูลประชากร พื้นที่ถือครองทางการเกษตร ข้อมูลกลุ่ม ข้อมูลด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา ฯลฯ เน้นการจัดเวทีประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลต่างๆ และควรเข้าร่วมการจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านการปลูกพืช การจัดการน้ำ โดยเจ้าหน้าที่ต้องคอยแนะนำให้ความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในแต่ละขั้นตอน พยายามปรับข้อมูลที่เป็นจริงตลอดเวลา

13. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัย ได้แก่ (1) การส่งเสริมแบบกลุ่ม โดยการจัดทัศนศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำเป็นประจำ และ (2) การส่งเสริมโดยเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับ อินเทอร์เน็ต เช่น รายละเอียดโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก ข้าราชการนารณ์น้ำ (น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเค็ม) และข่าวประชาสัมพันธ์ด้านต่างๆ ดังนั้น การให้ความสำคัญต่อปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรสูงขึ้น

ผลจากการศึกษา ผู้วิจัยได้นำมาสรุปแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี แสดงไว้ในภาพที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7
The 7th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- กรกฎ แพทย์หลักฟ้า, พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, และสาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง. (2559). กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร. สืบค้นจาก www.rdi.ssru.ac.th/irdjournal/index.php/ISSN2229-2802/article/viewFile/223/183
- กรมทรัพยากรน้ำ. (2551). รายงานการศึกษาโครงการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำมูล. สืบค้นจาก <http://www.dwr.go.th/article/3-1-34/page-1.html>
- กฤษณะ จำนงผล. (ม.ป.ป.). ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/bb24049/khnad-khxng-klum-tawxyang-thi-hemaa-sm>.
- เกศสุตา โภคานิตย์ และกัฬา หนูยศ. (2560). บทบาทผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษานายกองคการบริหารส่วนตำบลนาเลี้ยว อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ. สืบค้นจาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/download/85901/68318>
- กิตติชัย รัตนะ. (2555). กลวิธีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2550). รัฐประศาสนศาสตร์กับการมีส่วนร่วม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. (2557). กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเวศ ะสี. (2558). แนวคิดเกี่ยวกับประชาคม. สืบค้นจาก http://www.elearningmsu.ac.th/opencourse/0701501/Unit01/Un01_07.htm
- ปราโมทย์ ไม่กล้าด. (2557). ทางออกการบริหารจัดการน้ำของไทย. สืบค้นจาก <http://thaipublica.org/>.
- เพิ่มศักดิ์ สัจจะเวท. (2545). การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทาน กรณีศึกษา : โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง จังหวัดร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- แมนรัตน์ รัตนสุคนธ์. (2559). สมุทรสาครรับมือภัยแล้งหวั่นน้ำเค็มกระทบสวนกล้วยไม้ เยียวยาชาวนา 1.2 ล้าน. สืบค้นจาก <http://www.sakhoonline.com/news/?p=13105>
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (2558). โครงการบูรณาการข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร. สืบค้นจาก <http://www.nectec.or.th/zoning/about-zoningproject/>.
- สายสุตา สุขแสง และคนอื่นๆ. (2559). การมีส่วนร่วมของชุมชนในเวทีประชาคม ของชุมชนโรงเรียนชาตรีอำเภอนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สืบค้นจาก <http://www.hu.ac.th/conference/conference2016/pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). ปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง. สืบค้นจาก <http://www.ryt9.com/s/nesd/238500>
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2555). ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านการจัดการน้ำ (พ.ศ. 2555-2559). สืบค้นจาก <http://www1.nrct.go.th/index.php?mod=contents&req=view&id=1402>
- สินินุช ครุฑเมือง แสนเสริม และพลสรายุ สราญรมย์. (2558). รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม (e-JODIL), 5(2), 87-105.
- สุนทร รุ่งเรือง. (2554). แนวทางการส่งเสริมการประมงในยุคเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นจาก <http://www.fisheries.go.th/fpo-ubon/web2/images/download/son.pdf>
- Ben-Ayed, M. (2002). *People's participation in a rural development program in Tunisia: a case Study*. (Ph.D. Dissertation). University of Missouri-Columbia, United States.